

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

585.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 15-én.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szíves bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:	Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.	Kaufmann József, Dorottya-u. (Wurm-udv.).	Brózsza Ottó, Váci-körút 17.	Zeisler M., István-tér 17.
I. KERÜLET (VÁR.)	Magyar kir. Államnyomda, Nándor-tér 1.	Kertész József, Mária Valéria-utca 11.	Fritz Ármin, Révay-utca 2.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.	Nouwald Illés, Gránátos-utca 8.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.	Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.	Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	»Kosmos« műintézet, könyvnyomda r.-t. Nádor-utca.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	Friedl S., Stúdzó-utca 4.
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Kunoss Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.	Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
Heisler József, Várkert-rakpart 1.	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	Löw Ede, Béla-utca 1.	Lobl Dávid, Andrássy-út 10.	IX. KER. (FERENCZVÁROS).
Müller K. (Münster K.), Fő-utca 20.	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	Márkus Samu, Dorottya-utca 5.	Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államnyugdíjint. palotája)	Engelmann M., Lónyay-utca 7.
Wacker F., Lánchíd-utca 17.	Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.	Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, Hold-utca 7.	Markovits és Garai, Lázár-utca 17.	X. KER. (KÖBÁNYA).
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14.	Mezei Antal, Mozsár-utca.	Első köbányai könyvnyomda (Kertész J.)
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.	Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.	Pollak M. Miksa, Nagy korona-utca 20.	Nagel István, Nagymező-utca.	BETUONTÓDEK:
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 5.	Proszburg Frigyes, Arany János-utca 21.	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.	Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.
Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Quittner József, Váci-körút 18.	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	Athenaeum, IV., Ferencz-tér 3.
Athenaeum, irod. és nyomdai részvénytársaság, Ferencz-tér 3.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Rigler J. E., Rózsa-utca 55.	Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Deseffy-utca 32.
Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.	Bondiner A., Arany János-utca 18.	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Ullmann József, Teréz-körút 3.	Egyetemi nyomda, I. vár, iskola-tér 1.
Franklin-Társulat, magyar irod. int. és könyvnyomda, Egyetem-utca 4.	Burián M., Váci-körút 10.	Weismann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Weissenberg Ármin, Múzeum-körút 21.	Fischer és Mika, VII., Király-utca 88.
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
Gansel Zsigmond, Sütő-utca 6.	Hornyánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Beck F., Révai-utca 8.	Deutsch J., Károly-körút 7.	Pallas, IV., Kecskeméti-utca 6. szám.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Budapesti kiadó- és könyvnyomda-szövetkezet, Kemnitzer-utca 1.	Garai Mór, Dohány-utca 1.	Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.	Bielitz B., Király-utca 6.	Hunnia-Könyvnyomda, (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.	
	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca.		Toldy-Könyvnyomda, (Tóth Gyula) Dohány-utca 14.	

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csorna. Neumann Samu.	Gyulafehérvár. Politzer L. Püspöki nyomda. Sombori Nándor. Sebők J.	»Közművelődés« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkács. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpáti« könyvnyomda
Alsó-Kubin. Schneider Dezső	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Komárom. Ziegler Károly. Özv. Krausz Ignáczné. Spitzer Sándor.	Muraşzombat. Grünbaum S.
Alsó-Lendva. Bozzay P.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre ny. Kutassi Imre. »Debreczeni« nyomda- résztvény-társaság. Szabó Ferencz. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ifj. Gyürky Sándor.	Hajdu-Böszörmény. Maróczy M. József.	Körmend. Részvény nyomda. Berger Róza.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadil József.	Deés. Demeter és Kiss.	Halas. Prager Ferencz.	Körmöczbánya. Jörges A. özv.	Nagy-Bánya. Lengyel V. Molnar Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Böla. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Rethy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda. Weissberger Soma.	Detta. Heldenwanger J.	Hátszeg. Stern M.	Kőszeg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula. Kőszegi József.	Nagy-Becskekerek. Gresics I. Jokly J. Pleitzi Fer. Pál utóda (dr. Brajzer L. és Mayer R.) Scheinberger Ignácz.
Aranyos Maróth. Részvénynyomda. (Felszá- molás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Breuer Mór.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kunitzer L. Lévai Fülöp.	Küla. Berkovics Márkus.	Nagy-Bittsc. Spiegel Samu.
Baja. Kollár Anta és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Deveser. Rosenberg Zsigmond.	Holics. Holtascha J.	Kun-Szt.-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Röcze. Künstler Soma.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Kék László. Gyórfy Pál.	Ditró. Ditró és Szárhegy községi nyomdája.	Huszt. Neufeld S.	Kun-Szt.-Miklós. Bors K.	Ó-Széplak. Nyitraivölgyi Gazd. Egylet nyomdája.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergnyár.	Iglo. Schmidt József.	Kis-Ujszállas. Jámbor Tivadar.	Nagy-Enyed. Wokál János.
Bártfa. Bleier M.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Ipolyáság. Neumann József.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Dánielisz. Weiss L. és F.
Battonya. Gaudi Vilmos.	Eger. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Lippa. Geresék József. Zách József.	Nagy-Károly. Róth Károly. Seper Kajetán.
Békés. Povázsay Testvérek.	Eperjes. Kosch Árpád.	Kabold. Deutsch Mózes.	Liptó-Szt.-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Békés-Csaba. »Corvina«-ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Testvérek.	Érsekújvár. Winter Zs.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Erzsébetváros. Kotzauer J.	Kaposvár. Hagelmann K. Jancsovics Gyula. Kethelyi Miksa.	Losonc. Kármán részvény-társaság Roth Simon.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulaj.: Juhász Piroška.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kapuvár. Buxbaum József.	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczelly J. és Fia.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab. Sámson Sámuel.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Fehértemplom. Wunder J.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Magyar-Óvár. Czeh A.	Nagy-Szeben. Closius örökösai. Krafft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Roman püspöki könyvny.
Bicske. Lederer Sándor.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karczag. Szódi S.	Makó. Gudi és Gömörly. Neumann József.	Nagy-Szöllős. Székely Simon.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics J. Ries Lajos. Werfer Károly.	Malaczká. Wiesner testv.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Brassó. Albrecht Adolf. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődés«-nyomda.	Fiume. Baratta P. Chiuzzelin & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano.	Kecskemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia«-nyomda.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L. Rosenstein Mayer.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon.
Brezsnóbánya. Kreisler J.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Késmárk. Sauter Pál.	Maros-Vásárhely. Ev. ref. Collegium nyomda. Róm. kath. leányiskola könyvnyomdája. Grün Vilmos.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Buziás. Ullmann F.	Galánta. Nemet Gyula.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagy-Várad. Pauker D. Berger Samu. Guttmann V. Lang József. Freund L. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigligeti« nyomda.
Csáková. Chudy Testvérek.	Galgóc. Horovitz Adolf.	Király-Helmecz. Klein József.	Medgyes. Reissenberger G.	Nagy-Palánka. Kristofek.
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	
Cservenka. Spannagel J.	Gyoma. Kner Izidor.	Kézdi-Vásárhely. Szabó A.	Mindszent. Goldstein Mór.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngyös. Herzog A. F. Kohn L.	Kiskún-Félegyháza. Renezy József.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi Géza. Glattstein Dávid.	
Csikszereida. György Jakab Márton.	Győr. Fischer István és F. Polgár Bertalan. Galantai és Társa. Nitsmann József.	Kisvárdá. Krausz Adolf	Módos. Zeiser J.	
Csongrád. Schwartz Sándor. Silber János.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kölozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztuppár. »Ellenzéke« nyomdája. Gáman János örökösei.	Mohács. Blandi János.	
	Gyula. Dobay János.		Moór. Engländer Jakab.	

MÁSODIK ÉVFOLYAM

GRAFIKAI

SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

TÖBB JELES SZAKFÉRFIÚ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

TANAY JÓZSEF

FŐMUNKATÁRS

BAUER J. M.

1892

BUDAPEST

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

GRAFIKAI SZEMLE

1892

114758 13. 213. A. 1151

TARTALOM-JEGYZÉK.

CZIKKEK.

A bélyegtörvény és a nyomda-ipar. (Felolvasás.) <i>Feldmann Mór</i> -tól .. 197	Egy évtized. (Szerkesztőségétől) .. 160	Modern accidens-munkák. <i>Kulbe K.</i> -tól .. 90, 110, 126
A Capitaine-féle petroleum-motor könyvnyomdák szolgálatában. —ss-től .. 74	Előfizetési fölhívás a »Magyar Nyomdászok Évkönyvé«-re .. 125	Nemzetközi zene- és színművészeti kiállítás Bécsben. <i>Dr. F. Zs.</i> -tól .. 90
A lipcsei könyvpiari muzeumból. <i>Augenfeld Miksa</i> -tól .. 6, 130	Emlékkövet Tótfalusinak! (Szerkesztőségétől) .. 53	Nemzetközi nyomtatvány-csere. —r —n-től .. 34, 54, 70
A magyar hírlapirodalom 1892-ben 21	Hazánk könyvnyomtatói Hunyadi Mátyás idejétől 1848—1849-ig. <i>Firtinger K.</i> -tól 144, 162, 178, 198	Népszerű előadás a gépmesteri gyakorlatból. (Felolvasás.) <i>Aigner Antal</i> -tól .. 19, 40
A párisi École Estienne. <i>Lustig Lajos</i> -tól .. 73	Jelentés a »Magyar nyomdászati stylt tárgyaló kézikönyv«-re kiírt pályázat eredményéről. <i>Szabó Dezső</i> -tól .. 114	Nyelvünk sajátosságairól. (Felolvasás.) <i>Somos Árpád</i> -tól .. 93
A tanonc-z-képezésről. <i>Illés István</i> -tól .. 195	Két régibb fővárosi nyomda. (Felolvasás.) <i>Firtinger Károly</i> -tól 56, 72	Nyomdászati apróságok. —r —n-től .. 160
A török hírlapokról. <i>Kardos Árpád</i> -tól .. 145, 164, 181	Kleinmann Frigyes emlékezete. (Emlékbeszéd.) <i>Bendtner József</i> -tól .. 17	Régi könyvnyomdászok bérvizonyairól. <i>Ács Mihály</i> -tól 92, 112, 128
Az anyag- és betűraktárakról. (Felolvasás.) <i>Bauer J. M.</i> -tól .. 4	Körünk tízéves jubileumán. (Felolvasás.) <i>Ács Mihály</i> -tól .. 175	Tótfalusi K. Miklós életrajzához. <i>Gyalui Farkas</i> -tól .. 1
Az év végén (Szerk.) .. 195	Közgyűlésünkről. —f-től .. 109	Új magyar betűszekrény. <i>Karner Ferencz</i> -tól .. 143
Az idei dísz-naptárak. <i>Heller Ignác</i> -tól .. 37	Legközelebbi céljaink. (Szerkesztőségétől) .. 70	Visszaemlékezések. (Felolv.) <i>Imreh Sándor</i> -tól .. 58
Az új pénzek rövidítése. Ifj. <i>Számmer Imre, Molnár Gyula, Löffler József</i> -tól .. 182	Márczius tizenötödike. (Felolvasás.) <i>Ács Mihály</i> -tól .. 34	Viszontagságos könyvcsinálás. (Felolvasás.) <i>Ács Mihály</i> -tól . 7, 22
Egy általános panasz. <i>Löffler József</i> -tól .. 141, 177		

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

1-ső kérdés:

»Miféle alapon nyugszik egy üzletnek a vezetése és a két vezető faktor közül melyikre ruházandó a föltétlen felelősség a főnökkelszemben?« .. 7

2-ik kérdés:

»Köteles-e a nyomdatulajdonos a betűöntődében sürgősen megrendelt anyagot elfogadni és kiváltani, ha az a kikötött terminusra azt nem szállította,

tekintetbe véve különösen azt, hogy a nyomda a munkát épp e késedelmes szállítás következtében elveszítette?« .. 75

Felelet az 1. számú kérdésre .. 7

Felelet a 2. számú kérdésre .. 75

MELLÉKLETEINK.

- Báter János nyomdája (Szegzárd):* Meghívó. (9. szám.)
- Budapesti kiadó- és könyvnyomda-szövetkezet:* Meghívó és műsor. (8. szám.)
- Hornyánszky Viktor nyomdája:* Számla. (5. szám.)
- Hornyánszky Viktor nyomdája:* Körlevél. (6. szám.)
- Hornyánszky Viktor nyomdája:* Czimjegy. (8. szám.)
- Hornyánszky Vikt. nyomdája:* Számlaminta. (10. szám.)
- Hornyánszky Viktor nyomdája:* A Szakkör levélfeje. (11. szám.)
- Hornyánszky Viktor nyomdája:* Hermanetzi papir-gyár új papirzsákja. (12. szám.)
- Hungaria-nyomda:* Számla. (4. szám.)
- Hungaria-nyomda:* Czimjegy. (9. szám.)
- Klinckhardt-féle betűöntőde:* Körzetminták. (4. szám.)
- Kulbe Károly:* Graphische Skizzen. (10. szám.)
- Kurzweil János és Társa:* Festékpróba. (1. szám.)
- Mayer Sándor nyomdája (Vác):* Belépő-jegy. (6. szám.)
- Mezei Antal nyomdája:* Könyvczim. (5. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Programm. (1. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Hangjegy-nyomda czimjegye. (2. sz.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Tánczrend. (2. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Statisztikai heti kimutatás 1000-ik számának címlapja. (3. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Czimlap. (3. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Két rajzminta a »Modern accidensmunkák« című ezikkhez. (7. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* A hangjegymetsző-intézet cégjegye. (10. szám.)
- Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:* Vázlatpéldák. (12. szám.)
- Posner K. L. és fia:* Térkép. (11. sz.)
- Romwaller Károly és fia nyomdája (Sopron):* Árjegyzék. (9. szám.)

Vegyesek. 1—12. számban.

Hivatalos rész. 10, 26, 44, 61, 79, 99, 116, 133, 150, 167, 185.

Szerkesztői üzenetek. 11, 44, 134, 168, 186.

Hirdetések. 1—12. számban.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 15-ÉN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 JANUÁR

1. SZÁM

Tótfalusi K. Miklós életrajzához.

Tudvalevő, hogy az »Erdélyi féniks«, Tótfalusi Kis Miklós gyászos viszonyokba bonyolódott, midőn külföldről való hazajövele után Kolozsvárott megtelepedett. Ő, a kinek külföldön oly jól folyt dolga, hazajött, hogy

... élne Istennek és Hazájának szentől
Mindent félre teszen ilyen szeretetből.¹

Ámde »illy jó szándékának nem lőn tellyes vége«,² mivel hazajövele után irigyeivel, ellenségeivel sok baja, számtalan gyötrődése akadt. Azt tudjuk róla, hogy »irt két apológiát, egyiket deák nyelven, melyben mentegeti a biblia kiadása körül való cselekedeteit és előadja a jó magyar írásnak módját, másikat magyar nyelven írta, maga személyének mentségére. Abba megsértettnek tartván magát nemcsak a kolozsvári papi rend, hanem még az akkori gubernátor is, a kiről írta volt, hogy Váralján felesége után birt kevés jószágát és ott épített malmát elvette, annyira ment a dolog, hogy retractálni kellett a gen. synodus előtt stb.«³ Testben, lélekben megtörve megírta Tótfalusi Miklós visszavonó iratát, melyet ki is nyomtatott. Pápai Bod idézett műve közli is a retractiót egész terjedelmében s közleményéből kitűnik, hogy ez az utolsó írás, melyet Tótfalusitól eddig ismertünk, 1698. június 13-án kelt. Az ezután következő életéről csupán annyi ismeretes, hogy nyomorékká lett s meghalt.

A kolozsvári ev. ref. egyházközség levéltárában egy írást találtam, melyben Tótfalusi Kis Miklós életének épen ama korszakára foglaltatnak adatok, mely időszak a fent említett retractió kelte és T. halála közt — tehát életének eddig részletesebben ismeretlen végső része alatt — telt le. Ez iratból kitűnik az, hogy Tótfalusi ama visszavonó nyilatkozat után pár hónappal a consistoriumhoz panaszt adott be, elősorolván sérelmeit. E panaszlevél hangja oly fájdalmas,

a panaszó szerencsétlen férfiú megtört lelke oly szívrehatóan és közeli halálát sejtetve szól benne, hogy hatását nem téveszthette el. Az általam talált írás, melyhez Herepei Gergely úr útján jutottam, másolata Tótfalusi panaszlevelének és e másolat mellett ugyanazon kéz által írva ott van a *consistorium* által adott szelid hangú és jó indulatú válasz, melyet *Bethlen Miklós* irt alá és csakugyan a válasz humánus, nemes hangja rávall e férfiúra.

Tótfalusi panaszó irata következően hangzik: »Tótfalusi Miklós *Postulatum* sok megkeserítettési után. Mellyekre végső választ várna, mind az Uraktul eö Ngoktul, mind az sz. semi Generalistul, ne kellessék annyszor eö ngkat s eö klgket busítani.

1. Hogy az mely Diplomát, eö Ngok igirtenek, hogy hozatnak a Császártul eö Felségétől, kérem eö Ngkat, ha megvan adják kezemben, ha peniglen ugyan meg is nincsen (holott eö Ngok azt ígérték, hogy Száva uram eö Nga által behozattyák) kérem az Istenre, hogj tovább valo hallasztás nélkül hozassák meg; mivel az nélkül kivált az Idegen Nemzettül szüntelen való infestatioim vadnak. Azomb' itt lévén most a kolozsvári Hadnagj, hagiák meg eö Ngok hogj az én Telekem se egj se más terhekkal ne oneráltassék, és hogj Házás Legénjm kik Personalis exemptio igiretet az igiret szerint az onustól szabadittassak fel, kik is most erejek felet valokkal pavaltatván csak azt várják, micsoda válaszszaal mégyek haza. Bizonyyal ők is az szerint dolgokat intézik vagj végképen oda hadk. és igj fel fordul az egész Typographia, vagj pediglen ugj maradnak.

2. Sok mortificatioimat mellyeket régtől fogván keservesen szenvedek Colosvárat, már valaha ugjan valójában orvosollyák és az ott valo Consistoriumnak is ellenem valo helytelen Conclusioit absolvályák. Nevezetesen, hogj Nemethi Samuel Uramég legjenek az én Censorim es hittei kenszerittem az eö keglk kezekbe adni az colosvári Eccla. Typographiáját; melly is az

¹ Pápai-Páriz kiadása: Bod Péter, Erdélyi Féniks. ² U. o. ³ U. o.

ország avagy az Gralis Typographiajának nagy ártalmára lehetne.

3. Hogj én nem az Colosvári Consistoriumtól fügjek, hanem az sz. Generalistúl és T. Püspök uramtul és hogy consequenter az sz. Generalist respectállvam az nyomtatandó könyvekben, melyekben mindazáltal (az mint minden Controversia nélkül megengedett) libertásom lehessen az Grammaticus és Typographicus Erroroknak corrigálására, hogj igj nagj Gyalázatunkra az könyvek olyan vétkesen és motskosan ne menyenek ki. Ha pedig in Essentialibus correctiora valo dolog fordulna elő, mely irant az Religio perilisálatnék, effélet vagy az authorral vagy T. Püspök Urammal közölyem.

4. Vagj szerezzenek valahonnat, vagj az én inasim közzül designallyanak olyan alkalmas lffiat, az ki az Ecclésiának régi és sokszori kívánsága szerint az én mesterségemet túllem megtanullya, mivel én is halandó ember lévén, ma holnap meghalhatok és félek, hogy mesterségem velem egjütt meghal, azért Hazámnak s Vallásomnak akarván szolgálni holtam után is, kész vagjok idonea Personat ingjen tanítani és jollehet más hazából kináltak pénzzel a Tanításért, mindazonáltal azt posthabeáalom.

5. Minthogj az közönséges joért sok tselédet tartván igen nagj gond nékem az kenyér keresés kivált ez drága időben. Én oda engedem Msgos Gubernator Uramnak e Ngsgk mind az Malmot, mind minden ahoz valo pretensiomat, bár tsak az helyet életemig (mely már az sok rajtam esett nyomorgatás miat kevés ideig tart.) 50 = ötven kis köből búzát adasson nekem esztendőnként eö Nga, melyet erre az esztendőre is eö Ngától várnék.

6. Hogj az mely Punctumokat eö Ngok eleibe adtam vala, az eö Ngok kérésére az elmúlt nyáron, arra is már eö Nga kglmen Resolválna.

7. Mivel az Colosvári Ecclesiának Typusát a Grlis Eccltul külön szakasztva fogadtam, hogj kiadom Kglk, igy az Generalis Ecclesiájé, az mely kezünknel marad mint legyen Perfecta, ha Ngtok és Kgltek materiát nem szerez.«

E panaszlevél illető pontjai mellé a következő marginalis megjegyzések vannak írva :

»Ad 4. Ezt az oblatióját kedvesen vesszük és nagjra becsülljük, az mit szóval bővebben izentünk Kaposi és Enyedi Urak által.

Ad. 5. Az Ur arra nem ígérheti magát de másként azt igéri, hogy ha maga semmi gondját nem viseli is az várallyai malomnak de az Ur maga tiszteitől való szám vitel szerint oda adja a jövedelmek felét valahol fog lakni.

Ad. 6. Az Ur a maga hatalmába álló dolgot el igazittyá véle, de reliquis szóval izentünk.«

A következő lapon van a consistoriumnak a panaszlevélre hozott intézkedése, valószínűleg egy Tótfalusihoz intézett válaszirat másolata alakjában, mely így hangzik :

»Tótfalusi Ur dolgáról. Ao 1698. 25 octbr.

(Oldalt.) Macsk-Bold. Ura: és Redei Pál Ur által.

1. Assecuratiot kel szerzeni irásb. a' várostul, hogy az Házára eshető- és a mi tekintetünkért néki engedet Contributiokat jövendőben az maradékán meg nem veszik.

2. A Gráltól Prorectiot az Házára.

3. A Cancellariáról Privilégiumot hozatni, a' minemüt Typographusoknak szoktak adni.

4. A Colosvári Eccla Typographiáját adgya ki. Ama conscientia neki assecuraltassék, hogy a' mig eö áll, nem nyomtatatik véle, ezt az assecuratiot is procurályák Macsk. Bold. és Rozgoni János Uramék.

Ratne 3-rlii ipsius Puncti.

A Colosvári Consistoriummal mint annak az Ecclnak edjik Tagja, tartson atyafi szeretettel valo Correspondentiát Disponentiája penig légjen az Püspök és Generalistól. Quod ad correctiones Errorum Ortho-vel Typographicorum pléna heat libertatem. De szókba vagj az dologba nem lehet hogj Corrigáljon inscio vel invito offerente ad Impressione authore. Sött uj könyvek nyomtatását sine revisione, vel licentia a Generali Synodo et Collegiorum Curatorum. Sött in majoribus absque permissione totii consistorii Reformatorum ipsi danda ne kövessen.

Javallyuk, hogj az mely oblatiokat tészünk, hidgje el hogj maga nyugodalmára igaz szeretetből cselekeszszük. És mind mesteriségének ritka és szükséges voltát, mind magának abba valo Perfectioját. És az által Nemzetünknek is nevedeket becsületit, mind ezekből pedig Hazájához Nemzetéhez kivált vallásához kiláczó buzgóságát azzal remunerálljuk, hogj becsületire ezután jobban igyekezünk és ugy disponálunk, hogj 5 esztendőktől fogva lejött Academicusok tartozzanak neki adalni (adolelni) in omnibus Conversationibus, annál inkább az kik ezután lejönnek, excepto ha ki Professorságra vagy esprességre promoveálodik.¹

Datum Alba Julia in Consistoris Procerr. et Episcopi ac Professorum et Ministror. Reformator. 25 octobris Anno 1698 per *Nicolaus Bethlen* pro nome. Consistorii Notar.«

Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk ez akta alapján, hogy Tótfalusi Kis Miklósnak utolsó napjai mégsem voltak épen annyira teljesen vigasztalanok, mint eddig hittük. Világosan látszik, hogy számos ellenség mellett voltak jó

¹ Az intézkedés e része a Tótfalusival mint mesteremberrel szemben felvett lenéző modor ellen irányul.

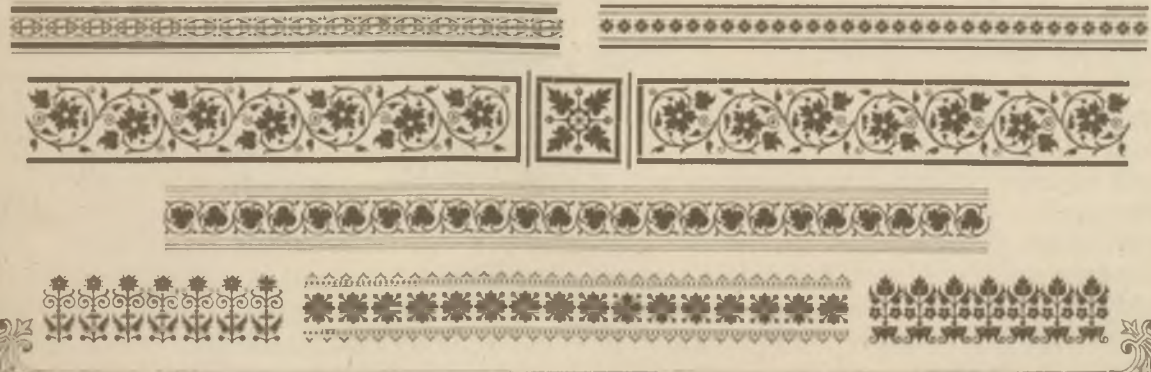

A körzet-alakok egyenkint:

Gawlitza János
 Betüöntődéje
 Bécs
 IX. ker., Ferstelgasse 5. sz.

Renaissance-körzet.
 Eladási minimum 10 kilo.
 1 kilo ára 4 frt.
 Egyes alakok megvételénél:
 Nonpareille 3.- frt
 Cicero 4.-
 Kettős-cicero 3.50
 különkint.
 Kivánatra egyes darabok is el-
 adatnak.

emberek is, kik megsajnálván őt megaláztatásában, ugyanazon kéz által, mely lelki sebeit okozta, enyhítő írt is nyújtottak ez érdemes férfinak, kit bizonyára megvigasztaltak a consistoriumnak Bethlen Miklós tolla által hozzá intézett meleg és mondhatni részvételtjes szavai.

Gyalui Farkas.

Az anyag- és betűraktárakról.

(Felolvasatott a »Szakkör«-ben 1891. december 13-án.)

Mai felolvasásunk tárgyát a Grafikai Szemle szeptemberi füzetében egy nagyobb nyomda-üzlet betű- és anyagraktárának legczélszerűbb berendezéséről felvetett kérdés megvilágítása képezi; e kérdés fejtegetése alkalmából ez irányban szerzett tapasztalatainkat és nézetünket óhajtjuk szabadon nyilvánítani, a midőn is abból az alap gondolatból indulunk ki, hogy a nézetek és felfogások kölcsönös kicserélése, valamint a szerzett tapasztalatok közlése nemcsak önmagunknak, hanem az általánosságoknak is javára szolgálnak.

Ha felteszszük a kérdést, mi tulajdonképpen egy betű- és anyagraktár, úgy a felelet csak ez lehet: az anyag rendszeres kezelése, mely a különböző nyomdákban dívó berendezéseknél fogva a rendszert és kezelést illetőleg különféle természetű.

Ezelőtt három-négy évtizeddel az anyagraktárt csak neve után ismerték, még a nagyobb nyomdákban is a felesleges anyag és betűk elhelyezésére egyszerű rekeszek szolgáltak; ezekben volt minden, még a vékony spatium is, ha ugyan ismertek ilyet, a kellő gondossággal elhelyezve és az akkori üzleti folyamatnál még csak gyanítani sem lehetett, mily fontos szerepe lesz egykoron az anyag kezelésének a nagy nyomdák üzemében.

A régi időkben szokásban volt, hogy a szedő illető munkáját a kinyomatás után maga tisztogatta fel és az anyagot a megfelelő helyre vissza kellett helyeznie; kizárólagosan tisztogatással foglalkozó szedőkről szó sem volt; a kinek egy munka megkezdésénél anyagra volt szüksége, önmagának kellett ennek beszerzéséről gondoskodni.

Az egymást követő árszabály-mozgalmak a feltisztogatás körül követendő régi szokást a szedő javára változtatták át, a mennyiben a feltisztogatás rendszeresített, míg viszont ez újítás majdnem az összes fővárosi nyomdákban az úgynevezett packet-szedés rendszerének meghonosítását vonta maga után.

A mily mérvben törekedtek szaktársaink jobb díjazás elérhetése után, ép oly mérvben növekedett a nyomdatulajdonosok közötti konkurrenzia is, t. i. e két tünemény magyarázata az, hogy a mig azelőtt egy mű előállításán gyakran hónapokig dolgoztak, mert a munkához használt betűkből legfeljebb csak 3—4 ívet lehetett kiszedni és azután többnyire ez ívek kinyomatására kellett várni, hogy újabb 3—4 ívet lehessen kiszedni, addig a mai korszellem a legterjedelmesebb munka előállítását igen gyakran egy pár nap alatt követeli.

A munkák gyors előállítása körüli versenyzés idézte elő az anyag-készlet tetemes gyarapítását, az anyagnak ilymérvű gyarapítása pedig szükségessé tette annak lelkiismeretes kezelését és a nagyobb nyomdák mindegyike igyekezett célszerűen berendezett betű- és anyagraktárt létesíteni.

Ezek után előrebocsáthatjuk, hogy a jól berendezett betű- és anyagraktár élére rendszerető, a tisztaságot kedvelő szakavatott, lelkiismeretes és megvesztegethetetlen szedőt kell raktárnokul alkalmazni. A lelkiismeretlen és kellő szakértelemmel nem bíró raktárnok hanyagsága vagy tudatlansága folytán nemcsak főnökének okoz kiszámíthatatlan kárt, hanem szaktársainak munkálkodását is hátráltatja, a mi által úgy a főnök, mint szakársainak megkárosítását is elősegíti, a miért nem bírjuk eléggé nyomtatékosan hangsúlyozni, hogy főnökeink, illetőleg faktoraink a raktárnok személyének megválasztásánál a lehető szigorral járjanak el; e fontos állásra oly egyént kell kiszemelniök, a ki nemcsak józansága és pontosságával tűnik ki, hanem a ki a legkülönbébb betűnemek és anyagszerek gondos megkülönböztetése által a legkényesebb követelményeknek is képes legyen megfelelni.

Az elmondottak után bevezetjük t. szaktársainkat egy nagyobb betű- és anyagraktárba.

Itt vannak az anyag, az osztani való és álló szedések, a clichék, valamint a defekt betűk felhalmozva, mindennek meg van a maga helye, az illető rekeszek vagy fiókok feliratokkal vannak ellátva, melyek áttekinthetővé teszik azok tartalmát. Magától értetődik, hogy a szakavatott raktárnok a betű- és anyagkészletről kimerítő jegyzéket vezet, hogy bármikor hiteles tájékozást szerezhessen, esetleg pontos felvilágosítást adhasson a raktárban elhelyezett anyagokról.

Ha pl. a szedőnek valamely betűfajból defekt betűkre van szüksége, úgy a raktárnok felüti jegyzék-könyvét és ha a szükségelt betűk be vannak jegyezve, megnézi a rekesz bevezetett számát és az illető csomagokból annyi betűt ad a szedőnek, a mennyire szüksége van, a meg-

maradó felesleget pedig ismét visszahelyezi az illető rekeszbe, vagy ha pedig az egész csomagot átszolgáltatta, úgy azt a jegyzékkönyvben áthúzza. Ha egyes szükségelt betűk elfogytak, úgy köteles a raktárnok azokat sürgősen megrendelni, hogy így az esetleges fennakadásnak még idejekorán elejét vehesse. Ilyen betűhiányok különösen nagyobb magyar könyvek előállításánál igen gyakoriak, mert minden hímezés nélkül kimondhatjuk, hogy igen sok szerző sajátos írásmódjával kellemetlen differenciákat idéz elő, a melyek egyrészt a könyvnyomatónak okoznak kárba vesztett idő- és pénzáldozatot, másrészt pedig a betűöntőnek majdnem lehetlenné teszik a magyar öntő-czédula megalkotását.

Minden kinyomatott formát a raktárnok vegyen át és ha az további használatra nem alkalmas, azaz osztani való szedésé válik, úgy kötelessége a raktárnoknak ügyelni arra, hogy az egyes szedés-darabok beütése (Einschlagen) előtt azokból minden oda nem való anyag és betű eltávolíttassék; a szedés-darabokba nem való anyag és betűk alatt t. i. a stégeket, tézűket, quadrátokat, címssorokat, idegen betűfajokat, törtszámokat stb. értjük; nemkülönben ügyelnie kell arra is, hogy a bármi okból hibássá vált betűk is eltávolíttassanak, mivelhogy az ilyen hibás betűket újolagos használatkor esetleg a gépben volnánk kénytelenítve kicserélni, a mi mindig időpazarlással és némi nehézséggel jár.

Az osztani való szedés-darabok könnyen kezelhető alakúak legyenek; pl. a 20—24 ciceró szélességű és 40—44 ciceró magasságú darabok a legcélszerűebbek; a szedés-darabok beütéséhez mindenkor jó és erős csomagoló-papírost használjunk, valamint a használandó spárga jóságáról se feledkezzünk meg.

A raktárnok különösen ügyeljen a beütött szedésdarabban levő betűfaj és betűnagyság pontos és lelkiismeretes megjelölésére. A beütésre kerülő szedésnek tökéletesen száraznak és jól kikötve kell lenni. Az osztani való szedésről nem szükséges jegyzéket vezetni, mert osztani valóval nemcsak a raktárnok, hanem szükség esetén a melléje rendelt feltisztogatóknak egyike is szolgálhat a szedőnek; különben elégséges, — már az esetleges tévedések elkerülése szempontjából is — ha az osztani valót tartalmazó rekeszek fölé az illető betűfaj megjelölését előtűntető czédulát alkalmazunk.

Ebben a tekintetben az anyag- és betűraktárak alakulata igen sokféle.

A raktárnoknak nemcsak raktárát, hanem az egész nyomdát kell ismernie; ő neki tudni kell, hogy az egyes folyóbetű-fajokból mennyi osztani valója van, valamint arról is tájékozva kell

lennie, hogy az osztani való szedés-darabok milyen nyelvűek; szintűgy számot kell vetnie mindenkor a rendelkezésére álló defekt-betűkkel is; végül köteles részletes — minden egyes folyóbetű-fajra kiterjedő — jegyzéket vezetni a használatban levő szekrényekről, szintűgy az esetleges raktáron levőkről is.

Kisebb nyomdákban a most felsorolt intézkedések természetesen nem szükségesek, feleslegessé teszik ezeket a szerényebb térbeli viszonyok és a kisebb üzem. Az ilyen nyomdákban az osztani való, az anyag, a defektbetűk stb. a megfelelő megjelölésekkel rendszeren az üzlet egyik zugában felállított állványokon helyeztetik el; az állva maradó szedések pedig — tekintve azoknak elenyészően csekély voltát — többnyire a forma-regálisokban találják meg helyüket.

Ezek után áttérhetünk a nagy nyomdák állva maradó szedéséinek miként való gondozására.

Az állva maradó szedéséknél, melyeket időközönként használatba szoktunk venni, a kolumnák beütése csak akkor ajánlatos, ha e művelettel — t. i. az anyag és címbetűk elvonása által — a nyomdai üzem rendes menetét nem hátráltatjuk.

Ha az állva maradó szedés beütése a most említett okokból nem bizonyul célirányosnak, úgy az minden esetre deszkákra helyezendő el; a raktárnoknak gondja legyen rá, hogy az ilyen szedéséből az okvetetlenül szükségeltető anyag és egyes címsorok vagy betűk a kellő óvatossággal, a szedés megrongálása nélkül, vétessenek el.

Az állva maradó szedések szintén jegyzékben tartandók és azonfelül célszerű, ha a raktárnok minden egyes, őrizetére bízott állva maradó munkának egy nyomtatott példányát magához veszi tájékozás és esetleges felvilágosítások megadhatása végett.

Nagy nyomdákban az anyag- és betűraktár egy vagy több külön helyiségben van elhelyezve, míg ellenben a kisebb nyomdákban a felesleges anyagnak, az osztani valónak és a defekt-betűknek elhelyezése a már az imént említettük módon történik; mindkét esetben a tisztaság és pontosság elengedhetetlen kelléket képez, ha az üzlet érdekét anyagi tekintetben meg akarjuk óvni.

Az anyag- és betűraktár mintegy hivatva van a nyomda tükrét képezni, a hol e helyen tisztaság és rend nem honol, ott rendszeres és fokozottabb igényű munkálkodásról szó sem lehet.

A clichék — képek — értékük szerint helyezendők el és ezekről is köteles a raktárnok a clichéket egyuttal fel is tűntető jegyzék-könyvet tartani, már csak azért is, hogy esetleg az accidens-szedőnek, a rajzolóknak, vagy a megrendelőnek a clichék átnézetét lehetővé tegye.

Ha valamely munkában clichék alkalmaztatnak és azok a munka kinyomatása után a megrendelő részéről tovább is a nyomda gondjaira bízotnak, úgy legczélszerűbb, ha a raktárnok azokat egyenkint tiszta papirosba csomagolva leragasztja és az így kiállított csomagra a cliché levonatát a munka címével vagy szerző nevével ráilleszti, azután pedig ládában vagy rekeszekben elhelyezve őrzi meg; ilyen eljárás mellett igen könnyű azokat minden körülmények között azonnal megtalálni.

Hogy a clichék elhelyezése és gondozása bizonyos körülmények között igényel, már abból az egy tényből is kiviláglik, miszerint egynémely, különösen kiadóhivatallal is bíró nagy nyomdában nemcsak külön helyiségek megfelelő rekeszekkel szolgálnak a clichék megőrzésére, hanem még úgynevezett kép-raktárnokok is alkalmaztatnak.

Vannak üzletek, melyekben úgynevezett kézi anyagraktárak létesítése, különösen ha ezt a térbeli viszonyok is megengedik, czélszerűnek bizonyul; az ilyen kézi raktárak csakis a legszükségesebb anyag, u. m. tézók, quadrátok, stégek befogadására szolgáljanak, hogy az anyag és betűraktártól távolabb álló szedő ne legyen kénytelenítve minduntalan az ide-oda menetellel drága idejét elfecsérelni.

A raktárnok tartsa kötelességének az olyan szedőkkel szemben, a kik az anyagot az üzlet, valamint az összeség rovására eldugdossák, szigorúan eljárni és meg vagyunk győződve, hogy e manapság is még sok helyen burjánzó visszasság kigyomlálásában az illető üzletvezetőség részéről is mindig a kellő támogatásban fog részesülni.

A körülmények raktárnoknak mindig módját kell ejteni, hogy a rendelkezésére álló helyet, még akkor is, ha esetleg a térbeli viszonyok nem volnának teljesen kielégítőek, czélszerűen ki tudja használni és törekednie kell, hogy a gyors és biztos áttekinthetőség tekintetében ne legyen szembeötlő fogyatkozás.

Az elmondottak után tapasztalhatják t. tagtársaim, hogy a felvetett kérdés tárgyának érdemleges megvilágítása még sem olyan könnyű feladat, a mint azt az első pillanatban hinni véljük; mi e fontos kérdést csak felületesen tárgyaltuk, noha a felvetett dolog megérdemelné, hogy tagtársaim ezt tanulmányuk tárgyává tennék és mulasztásuk el ez iránybani véleményüket és tapasztalataikat itt e helyen közrebocsátani.

Nagyjában és egészében véve válaszuk a felvetett kérdésre a következőkben kulminál:

Jól berendezett anyag- és betűraktár csak úgy

képzelhető, ha — a mint már felolvasásunk elején is megemlítettük — annak vezetése oly emberre van bízva, a ki nemcsak a megkívántató szakmabeli értelemmel bír, hanem azon testestül-lelekestül csüng is; az ilyen ember a gyakorlat következtében nemcsak az üzletnek nyújtandó előnyök és a szedők munkája megkönnyebbitésének, mint pl. a külön szám-, defekt-, stb. szekrények berendezése, fog nyitjára jutni, hanem igyekezni is fog a gondozása alá bocsátott anyagot *czélszerűen* alkalmazásba hozhatni.

Bauer J. M.

A lipcsei könyvipari muzeumból.

Szaktársaim közül bizonyára számosan látták már *Lipcsét*, Németország eme legnagyobb nyomdászvárosát, melyet a németek nagy büszkén »*Pleisse-Athén*«-nek neveznek és pedig azért, mert e város a tudomány székhelye (a *Pleisse* nevű folyó mellett). Mi nyomdászok pedig bátran nevezhetjük e várost a nyomdászat Mekkájának.

Németországban — tudvalevőleg — általában, de itt különösen magas színvonalon állanak a grafikai művészetek különféle ágai. És hogy a szakma a modern kultúra haladásával lépést tartson, számtalan módot és alkalmat teremtettek erre a német főnökök, segítők és könyvkereskedők.

Egyike ezen intézményeknek: a *könyvipari kiállítás!*

Valahányszor ide felmegyek, mindannyiszor elfog az irigység, ha meggondolom, minő csekély anyagi áldozattal lehetne hasonlót nálunk is alkotni. És mennyi anyagi és erkölcsi haszonnal járna ez úgy a hazai nyomdászati viszonyokra, mint a könyvkereskedelemre; jó volna, ha könyvkereskedőink az örökös panasz helyett ezzel a lépéssel kezdenék meg a cselekvést.

A könyvipari kiállítás két részre oszlik. Az egyik az újabban megjelent könyvujdonságokat, míg a második a régi nyomdászati remekeket, irott könyveket stb. tartalmazza. Mindkét rész pedig az u. n. *Buchhändlerhaus*ban van.

Az első rész két szakaszra, az első szakasz, mely könyveket, térképeket és zeneműveket tartalmaz, következő hét csoportra oszlik: I. Nagyobb díszművek és táblák a művészet, műipar és építészet köréből. II. Történelmi és népismereti művek. III. Természettudományi és gyógytudományi művek. IV. Különböző tudományos, kereskedelmi és ipari művek. V. Nyelvészet, bölcsészet és hittudomány. VI. Szépirodalom. VII. Irodalom-

történet, kultura. A második szakasz különféle intézetek próbáit és műlapjait tartalmazza. E gyűjtemény roppant gazdag, a közönségnek díjtalanul áll rendelkezésére és élénk látogatásnak is örvend.

Nagyon messze mennék, ha mind leírnám ama nagyszerű munkákat, melyek itt ki vannak állítva. De nemcsak Németország van képviselve, hanem az összes európai kulturálmok, kivéve — hazánkat. Hogy tőlünk semmi sincs kiállítva, annak talán kiadók szűkkeblősége az oka, mert tudtommal semmiféle beküldött mű sem lesz visszautasítva.

Azonban bocsánat! Hosszas keresés után mégis találtam egy művet, mely Budapesten Aigner úr kiadásában jelent meg, azonban ez — sajnos — csak tévedésre ad okot a németeknek, mert ez Teschenben, az ismert »cs. k. udvari nyomdában« lett nyomva. Hát már nálunk nem tudnak német munkát elkészíteni? E mű címe: »Geschichte der Freimaureerei« von L. Abafi.

Van itt még néhány bennünket érdeklő mű. Ilyen a berlini *Claesen* kiadásában magyar és német szöveggel megjelent »*Budapesti építészeti tanulmányok*« című héliogravurok, melyek néhány építési remeket mutatnak fel fővárosunkból.

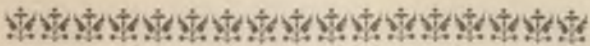
Továbbá megemlítem még kedvelt írónknak, Mikszáthnak (Neugebauer fordításában) »*Dorfgeschichten*« cz., magyar művészek aquarelljével díszített, gyönyörű kiállításban megjelent művét. (Wigand Ottó kiadása.)

Van itt még egy Bécsben megjelent, Fraknói Vilmos dr. tollából eredő, német nyelvre fordított mű Corvin Mátyásról.

Végül megemlítem, hogy az »Osztrák-magyar monarchia története írásban és képen« a bécsi államnyomda részéről be van küldve, de a magyart hiába keresi az ember. Pedig — azt hiszem — a kiállítás tekintetében van olyan, mint a bécsi.

Jövő levelemben a második részszel fogok foglalkozni.

Augenfeld Miksa.

Kérdések és feleletek.

1. kérdés. A nyomdászpályán való működésem alatt akárhányszor előfordult, hogy, különösen közép és nagy nyomdákban, a gépmester-, illetve nyomó-faktor és a szedő-faktor között bizonyos munkák előállításánál nézeteltérések merültek fel s ez az illető üzletvezetők között egyenetlenséget idézett elő. Kértem már most ez alkalomból: miféle alapon nyugszik egy üzletnek a vezetése és a két vezető faktor közül melyikre ruházandó a *föltetlen* felelősség a főnökkel szemben. Azon reményben, hogy t. szerkesztő ur kérdésemre pártatlanul fog felelni és talán egyéb hivatottak is hozzászólnak a dologhoz, maradtam tisztelettel F-s-l.

* * *

Válasz az 1. sz. kérdésre. Nézetünk szerint teljesen megállhat egymás mellett egy külön szedő- és egy külön nyomó-faktor, önálló hatáskörrel és egyenlően egyes felelősséggel a főnökkel szemben. Hogy azonban e két külön hatás- és működési körrel bíró s egyenként külön-külön is felelős vezető közegnek egyöntetűen, harmonikusan, egymásnak mindenben kezére dolgozva kell működnie, az nagyon természetes dolog, mert máskülönben, ha t. i. nézeteltérés stb. következtében e két fontos állást betöltő személyek között egyenetlenség támadna, ennek csak az üzletmenet adná meg az árát. Igen gyakori azonban, hogy a teljes felelősség és intézkedési jog a szedő-faktorra ruháztatik, a gépekkel való diszponálás tekintetében is; egy okos gondolkozású ember azonban ily esetben sem fogja fölényét nyomó-faktor kollégájával szemben éreztetni, mert jól tudja, hogy a barátságos érintkezés, az egymás iránt való kölcsönös jóakarattal s együttes eljárás sokkal célravezetőbb, mint bármely más mód. Hogy a föltett kérdésre egyenesen válaszoljunk, kijelentjük, hogy ha egy felelős közeg van a nyomdának, az mindig a szedő-faktor; nem tartjuk azonban helytelennek azt sem, ha a főnök a felelősséget mindkét, t. i. a szedő- és nyomó-faktorra egyenlően ruházza át, ámde ily eset csak úgy képzelhető, ha — mint fentebb is mondánk — a két vezető közeg egymást mindenben és mindenkor megérti.

CSARNOK.

Viszontagságos könyvcsinálás.

(Felolvasatott a »Szakkör« 1891 december 13-iki ülésén.)

Kinek ideje és alkalmja van hozzá, kivált úgy az előfizetési idő közeledésekor, gyakran olvashatja a kisebb vidéki lapok vezérczikkeiben e közkezdveltségű passzust: »Igaz, hogy városunk nem annyira népes, de bir nagyszámú intelligenciával.« Olykor-olykor aztán persze ez a nagyszámú intelligencia inkább csak az illető tanár- vagy ügyvéd-szerkesztő úrnak jóakarata vagy rózsaszínű szemüvege mögött létezik.

Ha egy algimnázium, kaszinó, uradalmi jószág-felügyelőség, épülő vasut s egy titkos dráma-író együttvéve a nagyszámú intelligencia jelzőjét megérdemlik, akkor Bajháza város annak idején azok közé volt sorolható.

Helyi lapja, a »Bajházi Tárogató«, legalább únos-untig sorolgatta föl e nevezetes tényezőket.

E város egyik főbb utcájában egy földszintes ház fölirata figyelmezteti az arra menőket, hogy itt Prazsek János könyvnyomdája, papír- és író-szer-kereskedése, a »Bajházi Tárogató« kiadó-hivatala és varrógép-ügynökség van.

Épen nyílik az ajtó s kilép egy karcsú, hirtelen szőke, még elég fiatal ember, egy jól táplált idősebbel, kiről a fején lévő himzett házi sapka csakhamar elárulja, hogy ő e házban otthon van, vagy legalább is följosítva arra, hogy magát otthon érezze.

Egy előbb kezdett párbeszédet folytatnak.

— Kérem, bízza csak rám az egészet — mondja a házi sapkás, — meg lesz minden úgy, a hogy kívánja; azt a lantot is mindenestre ráteszszük a boritékra. A könyv pedig öt nap mulva okvetetlenül készen lesz.

— De hát kérem, — mondja némi habozás után a másik, — én mégis tartok tőle, hogy nem lesz elég csinos a kiállítása; talán mégis csak inkább a fővárosban készíttetem.

— Ugyan már, hogy ne lenne! — replikáz a házi sapkás. — Mi is csak tudunk valamit. No freilich! — Szerénytelenség nélkül mondhatom, én világlátott ember vagyok s az egyik szedőm is Pesten, az Athenaeumban, tökéletesítette ismereteit.

— Tehát jól van, bízom ígéretében. Csinálják hát nyakra-főre. Legalább az Akadémia vas-kalaposainak minél előbb megmutathatom, hogy elnyomó és lebunkózó rendszerük velem szemben nem sikerült s a sajtó és a nagyközönségnek alkalma lesz az ő egyoldalú, sárga irigységtől sugalmazott ítéletükkel szemben állást foglalhatni.

Az utóbb szólott ugyanis, igen jóra való, szorgalmas gazdatiszt, de üres óráiban fáradhatatlan drámairó; s bár évek óta az ő jeligéi mindig azok között vannak, melyekről a hivatalos jelentés épen nem hizelgően nyilatkozik, ő folytatja bámulatossággal a sysiphusi munkát, részt vesz minden pályázaton; minden újabb csalódás után annál elkeseredettebben szidva nemcsak a bírálókat, de azokat is, kik érdemetlenül előle a pálmát elragadták. Most a biztosnak hitt győzelem megint csak elmaradt; ő tehát kitör és eget kér, azaz prózai nyelven szólva, a maga költésén kinyomatja a tragédiát.

A vele beszélgetőről pedig már régen kitalálhatták, hogy ő a halhatatlanság nyélbe ütője, vagy megint prózai nyelven szólva: a nyomdász, kire azon irigylésre méltó szerencse vár, hogy a remekművet szedés vagy esetleg corrigálás közben előbb fogja élvezhetni, mielőtt azt a nagy közönség tehetné.

Mint deli fiatal ember jött Bajházára a sajtó mellé s alkalmazkodó természetű folytán annyira megnyerte a princípálisné tetszését, hogy ez kész volt kedvéért az évek óta viselt bánatos özvegyi fátyolt letenni s vele szívét és vagyonát megosztani. Persze, hogy voltak az ő házasságának életének verőfényes napján is kisebb-nagyobb foltok. Legalább az asszonyosság özvegysége idején ott rövid ideig faktoroskodók hosszú sármakát beszéltek a galambétól nagyon különböző természetéről; az egyik pláne olyan udvariatlan volt, hogy mindjárt faktoroskodása elején azt írta a fővárosba: »a nyomda egy fischalmaz, az asszony pedig beillik Lucifer nagyanyjának!« De hát a fiatal morva nyomó kényelmesnek találta egy kész üzletbe, tele kamara s mindenek fölött tele pinczébe bele ülni. Nem vette tekintetbe a gyakori célzásokat, hogy szemé-

lyén kívül semmit sem hozott a házhoz. Hozzá vénült, megkopaszodott, megpoczakosodott, sőt — valószínűleg kénytelenségből — meglehetősen megtanult magyarul is. Egyről azonban nem tudott leszokni, hogy csodálkozás vagy szörnyűködés közben a »no freilich« kiejtésére ne fakadjon. Pedig a ránézve legtekintélyesebb bíráló, saját kedves felesége, ilyenkor mindig idegesen rángatózott, esküdözve, hogy a hányszor az az ember azt a szót kimondja, neki mintha valósággal hangyák másznának végig a hátán, vagy pedig tüskéket szurkálnának a füle czimpájába.

Denique, Prazsek uram jól találta magát s úgy a kuglizó, mint kalabriaszózó, valamint a vadász-pajtások között is, hol Prazsek bácsi, hol Muki bácsi gyanánt szerepelt. Sőt voltak, a kik a főnnebb megrótt szokása után »no freilik« bácsinak is nevezték; a mi Bajházán nem is ment csodaszamba, lévén ott majd mindenkinek az igazin kívül még legalább egy tréfás neve is. Így a két Kis Pál megkülönböztetésére az egyiket dézsafejű Kis Pálnak, a másikat Papszakácsné Kis Pálnak nevezték; az utóbbit persze azért, mert a plébános úr ex-szakácsnéját vette nőül; egy izraelita polgártársat pedig szerfölött hosszú lábai miatt, elég jellemzően, a »méneskergető« névvel tisztelték meg.

Prazsek bácsi tehát hamarosan munkába adja a tragédiát. Kezében a kézirat-csomaggal átsiet az officinába, mely egy nagyobb és kisebb mestergerendás szobából áll; mindegyikben jókora banyakemence s a falak állatseregletek és egyéb komédiák falragaszaival fantasztikusan tele ragatva. A nagyobbik a szedő-, a kisebbik a nyomó-terem.

A személyzet, a Vinczike kivételével, ki a princípálisné dédelgetett rokona s a kuglizás-és vadászatból főnmaradó szabad idejében a gépmesteri teendőket szokta végezni, — teljes számmal együtt van. Kimagaslik, nemcsak termetre nézve közülök, Prazsek bácsinak gyakran fölhasznált élő reklámja, az Athenaeum-látott szedő, névszerint Sajgó Pista. A dologban annyi igaz, hogy Pista barátunk csakugyan foglalkozott rövid ideig a hirneves intézetben, de e rövid idő alatt is tömérdek kifogást emeltek szédése s kivált ennek kizárása ellen. S hiába volt minden védekezése, hiába erősítgette, hogy ha itt lenne Vermesről az ő otthoni vinkele, akkor jobban tudna kizárni; bizony csak ott kellett hagyni az Athenaeumot, s hová oly szép reményekkel indult, a fővárost is. Azóta aztán itt rekedt meg Bajházán; sötét elégületlenségében várva, mikor lesz Budapesten strike, a mikor ő aztán megint biztosan fővárosi szedő lehet.

(Vége köv.)

Ács Mihály.

Szűnóra előtt:

1. Csárdás
2. Lengyelke
3. Keringő
4. Négyes (Csárdás)
5. Tipegő
6. Lengyelke

TÁNCZREND.

Szűnóra után:

1. Keringő (bőlgyválás)
2. Csárdás
3. Négyes
4. Tipegő
5. Lengyelke
6. Keringő
7. Csárdás (virradtig)

A táncokat Gröbwald J. ur sziveségéből rendezzi.

EBREDES
Magyarországi Könyvtárosok és Bibliotékák Egyesületek Palikéje.

JELMEZ-ESTÉLY

1892. JANUÁR 17-ÉN.

WASSERMANN-FÉLE
HANGYERSENY-TEREMBEN

VEGYESEK.

Tisztelt olvasóinkhoz! Lapunk jelen számát azon t. előfizetőinknek is megküldtük, a kik előfizetéseiket eddig meg nem újították. Tisztelettel kérnünk kell azonban újra az előfizetések szives megújítását, hogy a lap expedálásában rendetlenség ne történjék; valamint kérjük lapunk vidéki barátait, sziveskedjenek lapunknak a szak-társ-körökben minél több hívet szerezni.

Bekötési tábláinkat eddig részben a könyvkötő túlságos elfoglaltsága, részben pedig a folytonos apróbb számú újabb jelentkezések miatt nem készíttethettük el, minthogy az olcsó ár mellett csak úgy fizeti ki magát a táblák készítése, ha a szükségletet egyszerre rendeljük meg. Azért tehát kérjük t. olvasóinkat, kik még nem jelentkeztek, hogy szükségletüket január 28-ig okvetlenül jelentsék be, mert az ezen napon túl történő megrendelés teljesítéseért jót nem állhatunk; másrészt azon t. olvasóinkat, kik eddig már jelentkeztek, sőt részben a pénzt is beküldötték, szives türelemre kérjük, igérvén, hogy a bekötési táblákat e hó végeig minden bizonynyal kézhez fogják kapni.

Mellékleteink. Első mellékletünk az »Ébredés« dalkör minapi mulatságára készült műsort és táncrendet mutatja be, mely a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében készült. A második mellékletben Kurzweil J. ur, a derék és előretökérvő nyomdafesték-gyáros mutatja be két újabb festékét »karminkék-lakk« és »skarlát-lakk« megnevezéssel. E festékek szépségük mellett kitűnőek színük megtartásában is, a mennyiben a világosság és fény hosszabb idő után sem hat rájuk. Mindkét festék lakkozható is.

Magyar Nyomdászok Évkönyve. Nagy esemény a mi szegény szakirodalmunkban egy szakkönyvnek a megjelenése. Ilyen eseményt képez az 1892-ik évre *Kleinmann Frigyes* által jelesen szerkesztett Évkönyv is megjelenésével. Örömmel kell üdvözlölnünk mindig az Évkönyv megjelenését, mert a benne közreműködőkben látjuk fejlődni fiatal szakirodalmunk buzgó ápolóit, megteremtőit, a kik megadják az irányt annak továbbfejlesztésére, másokat is buzdítva, serkentve a szakirodalommal való foglalkozásra. Az idei Évkönyvet kézbe véve és átlapozva, örömmel tölt el, hogy újabb nevekkal találkozunk a szakirodalom terén. A szerkesztő lendületes előszava után »Egy újabkori magyar nyomdász« czímen *Bendtner József* ir Burger Zsigmond volt szegedi nyomdatulajdonosról, tanító-mesterről, a tanítványhoz méltó szép cikket; e cikkhez a boldogult életrajzát fia, Burger Zsigmond írta meg, a ki szintén jeles nyomdász és itt dolgozik a fővárosban. — »A jövő nemzedékről« *Ács Mihály* mondja el hosszú éveken át szerzett tapasztalatait, útmutatást adva a nyomdász-tanoncok nevelésére és oktatási irányára nézve. — »Könyvek, füzetek, folyóiratok« czím alatt *Gelberger Mihály* tollából olvasunk jó tanácsokat; a könyvek, füzetek és folyóiratok tördeléséről, ezek címeiről és a beosztásról sok olyat mond el, a mit a haladni vágyó nyomdász hasznára fordíthat. — »Magyar nyomdászát, magyar szakirodalom.« Szakmánkat *nemzeties irányban* fejleszteni; ezt óhajtja *Tichy Ákos* cikkében. A lendületesen megírott kis cikkben megszívlelésre méltó eszméket fejteget a cikk írója, a kezdeményező lépések megtételét a Szakkörtől várva. — *Clement János* »A gyorssajtók fejlődéséről és azok kezeléséről« ir tanulmányt, ismertetve azok fejlődésének történetét érdekesen és kimerítően. — »A rendszeresítésről« *Somos Árpád* cikkeznek, a kizáró-anyag következetes rendszeresítését sürgetve; »Corroctura- és revisió« czímen *Kleinmann Frigyes* alaposan tárgyalja a korrektor teendőit

a nyomdában; a magyar vonalzó-iparról *Waldner Ágoston* szakszerű cikkben írja meg a magyar vonalzó-ipar dióhéjba szorított történetét 1812-től a legújabb korig. Vannak ezenkívül az Évkönyvben érdekes apróságok is, melyek után a munkaidő- és munkadíjszabályzat (a mire minden nyomdásznak szüksége van), az utassegélyezési szabályzat, a bel- és külföldi egyesületek és a fővárosi szakkörök teljes jegyzéke és az utas-szállók következnnek; végül a könyvnyomdák jegyzéke a fővárosban és a vidéken zárja be a közlemények sorát, melyek után következnek a hirdetések. Az Évkönyvhöz műmellékletül Burger Zsigmond arczképe van mellékelve. — Nem tudjuk eléggé ajánlani úgy a főnök uraknak, mint a szaktársaknak e kitűnően szerkesztett könyvet, melynek ára 60, vidékre 67 kr. Ez az egyetlen, évről évre új és új hasznos tartalommal megjelendő szakkönyvünk, illik, hogy kellő pártolásban részesítsük azt, hogy a magyar szakirodalomnak ezzel is szolgálatot tehessünk és hogy képessé tegyük az Évkönyvet kiadó Kört minél többet és jobbat nyújthatni.

Díszes fali naptárak jelentek meg ez évben is a főváros egyes előkelőbb nyomdáiban, melyek egyenkint is érdemesek arra, hogy velük behatóan foglalkozzunk. Minthogy azonban lehetőleg teljes számban akarjuk ismertetni az arra méltó műveket, melyeket pedig részben csak utánjárással szerzhettünk meg, februári számunkra tartjuk föl a tanulságos és hasznos kritikái ismertetést, melyet egyik képzett és gyakorlati ismeretekkel bőven rendelkező munkatársunk fog megírni. Minthogy pedig a Gr. Sz. naptára, melyet olvasóink újévre már kézhez vettek, szintén az alkalmi dísznaptárak közé tartozik, annak pártatlan ismertetését is a fentiekkel egy keretben fogjuk eszközölni.

Ámor és Psyche a czíme annak a nagy költői fantasztikumnak, mely a karácsonyi könyvpiacon egyik legfényesebb munkája. A nagy quart-alakú, aranyos és színes kiállítású, szép táblába kötött munkát a *Divald Károly fia* ismert jeles czég adta ki rendkívüli gondnal és diskrét izléssel. A hat énkre oszló szöveg közé Thumann Pál híres német képi rajzai vannak beillesztve oly gyönyörű kivitelben, mely a *Divald-czég* fénynyomdájának valóban dicsőségére válik. Ez illusztrációk magukban véve is egy-egy becsesebb művészi és műipari alkotást képviselnek. A mű szövegének nyomtatását, szintén számos tollrajz-illusztrációval, *Kösch Árpád* eperjesi nyomdája végezte és pedig a nagy-szerű műhöz méltóan. Egészben véve, az albumszerű díszes könyv örvendetes tanúságát képezi a grafikai műiparok hazánkban való magas fejlődöttségének.

50 éves vidéki lap. A Debreczen-Nagyváradai Értesítő újévvél 50-dik évfolyamába lépett, mit azzal ünnepeelt, hogy nemzeti színű keretben jelent meg. A lap szerkesztése ez alkalommal új kezekbe került, a mennyiben főszerkesztő ezentúl Nagy Zsigmond, főmunkatárs pedig Benedek János lesz.

Az Abauj-Kassai Közlöny is jubilált a napokban, 1000-dik számának kiadása alkalmából. Az ünnepi szám nemzeti színű keretben jelent meg s tartalma gazdagításához nemcsak megyei notabilitások, de országos híru férfiak is hozzájárultak.

Németh Gyula szaktársunk, galántai nyomda-tulajdonos, küldött be e napokban egy nyomtatvány-kollekciót, mint nem rég berendezett nyomdájának termékeit. Nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy valósággal meg voltunk lepelve úgy a nyomtatványok tisztasága és csínja által, mint azon körülményt illetőleg, hogy ugyancsak a beküldött nyomtatványokból ítélve, egy kitűnően berendezett vidéki nyomdával van dolgunk. Elkezdvé a 62/94 cm. nagyságú plakátoktól, le egész a legkisebb alakú vignettákig, a könyvszedésen, meghívókon, táblázatokon és egyéb üzleti nyomtatványokon, szinlapokon, gyászjelentésen stb. stb. valamennyin

meglátszik az igyekezet és szorgalom, párosulva a szak-képzettséggel, úgy, hogy Németh Gyula nyomdája nem a 2000 lakosú Galántán, de bármelyik vidéki góczpontján hazánknak becsülettel állhatna meg helyét. A legkülönb-félbb, czélszerűen használható betűfajokon kívül, körzetekkel, díszítményekkel és alkalmi vignettákkal is szépen el van látva a galántai nyomda, melyeknek praktikus alkalmazására - hogy gondot fordít a szorgalmas gazda, azt csaknem minden nyomtatványja mutatja. A nyomtatást — mint nyomdanyitási falragasza mondja — egy Sigl-féle nagy gyorsajtóval és egy kis amerikai géppel végzi csinosan, tisztán. Egyszóval, Németh Gyula galántai nyomdája minden tekintetben megérdemli a méltatást, s mi csak örömmel fejezhetjük ki, ha a vidéken ily fejlett színvonalon álló nyomdákat rendeznek be oly szakemberek, kik nemcsak a minél nagyobb nyereségre, gyors meggazdagodásra törek-szenek, hanem a könyvnyomtató mesterség általános színvonalának emelését is szem előtt tartják.

Az Athenaeum Kézi Lexikonának hatodik füzeté három önálló mellékletet tartalmaz. Az egyik Ausztrália és Polynézia kitünő kivitelű térképe, a másik egy kettős fekete tábla, mely a világ főbb államainak czimereit ismer-teti, a harmadik táblázat a legfontosabb élelmiszerek vegy-elemzését adja. A szöveg a B betű folytatását, a Biographia és a Brocken közti anyagot tartalmazza s tömegesen hozza az érdekes kis és nagy czikkek egész sorozatát. Alapos-ságával és magyaros szellemével, valamint fényes kiállításá-val a Kézi Lexikon egyre inkább érdemessé teszi magát a közönség minél szélesebb körű támogatására. Ujlag is melegen ajánljuk a vállalatot. Egy-egy füzet ára csak 30 kr. Kéthetenként egy füzet jelenik meg (a legközelebbi január 15-én) s az egész 40 füzetből fog állani. Legczélszerűbb előfizetési mód 10 füzet árának (3 frt) beküldése az Athe-naeum könyvkiadóhivatalához, vagy bármely fővárosi vagy vidéki könyvkereskedéshez.

Alfabeták a legújabb izlés szerint. Ez a címe a Weber A. lipcsei litografus kiadásában megindult füzetek-nek, melyek elseje előttünk fekszik. Az 1. füzet hat lapot tartalmaz, ugyanannyi alfabettel, melyek között egy pár igen csinosan is találkoznak; a betűk különben mind amerikai izlésűek s köztük egy lefözi még a mindeddig megjelent legexcentrikusabb amerikai betűfajt is furcsaság dolgában. E füzetek első sorban a litografusoknak akarnak mintául szolgálni, egyik-másik mintát azonban bátran fel-használhatnak betűöntődeink is, mint a melyek könyv-nyomdai használatra készülő új fajú betűkhöz igen alkal-masak volnának.

A Mosse Rudolf czég jubileuma. A Mosse Rudolf czég a leghíresebb hirdetési irodák egyike, berlini törzsházának huszonöt éves jubileumát 1892. január 1-sején ünnepelte meg. Ez alkalomból összes személyzete és Európa összes nagyobb városaiban székelő képviselői összegyűltek Berlin-ben a nevezett napon, hogy a világhírű czég főnökénél tisztelegjenek. Mosse, mint újságkiadó is előkelő helyet foglal el Berlinben és tisztelői közé sorolhatók a német irodalmi kitünőségek is; jubileuma tehát igen nagy kör-ben esemény-számba ment.

A sajtóügyi felelősség netovábbja. Berlinben a leg-utóbbi időkben bámulatos leleményességgel terjesztették ki a sajtóügyi felelősség fogalmát. Így megirtuk nemrég, hogy egy sajtóvétség következtében, a melynek elkövetőjét nem sikerült kipuhatolni, a nyomdai korrektort itélték el, kinek a kezén a kézirat keresztül ment. Most meg azt jelentik Berlinből, hogy az államügyesség, mely nemrég vádat emelt a Kladderadatsch szerkesztője és e lapnak egyik raj-zolója ellen a trieri szent palást meggyalázása miatt, újab-ban a vádat a Kladderadatsch nyomdájának gépmesterére is kiterjesztették bűnrészesség miatt, a mennyiben közre-

működött az inkriminált kép lenyomatásában. Ez úton haladva, már csak az a kiterjesztés képzelhető, hogy a lap kihordóit, sőt az újságpapir produkálásánál közremű-ködő rongyszedőket is sajtóügyi felelősségre fogják vonni, mert kétségtelen, hogy ezek sem kisebb bűnösök, mint akár a nyomda gépmestere.

Nyomda-égés. Müller és Weiser nyomdája Falkenauban m. hó 28-án teljesen leégett. A kár 80.000 frtot tesz, mely azonban biztosítás által fedezve van.

Egy lap 150 éves jubileuma. A boroszlói Schlesische Zeitung e hó 3-án ünnepelte 150 éves fennállásának jubi-leumát. E hosszú idő alatt a lap mindig a Korn-család birtokában volt. A kiadóknak a jubileum alkalmából a német császár is gratulált.

A párisi könyvpiar, azaz a betűöntő, könyv- és kö-nyomó, könyvkötő, könyvkereskedő és rokon-üzletek kerék 25.000-nyi személyt foglalkoztatnak, beleértve az összegbe férfiakat, asszonyokat, leányokat és gyermekeket és mind-csöznek évi összes jövedelmét 260,000.000 frankra becsülik. Ezen összegből 400 betűöntőre 4 millió, 7000 könyv-nyomdászra 50 millió, 500 könyomó és litografusra 40 millió, 4000 könyvkötő és aranyozóra 5 millió és a minden osz-tályú könyvkereskedőkre, újságkiadókra, antiquariusokra, — mintegy 6000 személyre — 150 millió frank esik. A könyvpiar legnagyobb részben a Szajna balpartján szé-kei, míg az újságyomdák a jobb parton, közel a nagy-forgalmú boulevardok és egyéb főutakhoz, működnek.

A Szakkör február hó 14-én tagjai részére nagyszabású jelmezes farsangi táncszertélyt rendez, hangversenynyel egybekötvé, mely, hogy mennél élvezetesebb legyen, arról gondoskodik a buzgó rendezőség, mely működését az elő-munkálatokra nézve máris megkezdte. A meghívók február elején fognak szétküldetni.

HIVATALOS RÉSZ.

II. havi fölolvasó-ülés 1891. évi december 13-án az anya-egylet helyiségében.

Kleinmann Frigyes elnök üdvözli a szép számban meg-jelenteket és a II. havi felolvasó-ülést megnyitja, fölkéri Schwind Béla tagtársat Bauer J. M. tagtárs dolgozatának fölolvasására; minek megtörténte után elnök köszöni Bauer tagtársnak, hogy dolgozatát ily szépen megírta és azt a Kör rendelkezésére bocsátotta; egyúttal köszöni Schwind tagtársnak, hogy szíves volt azt lefordítani és fölolvasni. Ezután elnök fölkéri Ács Mihály tagtársat fölolvasásának megtartására. Fölolvasás után elnök szép szavakban köszöni Ács Mihály tagtársnak, hogy fölolvasását ily talpraesetten állította össze.

Gelberger Mihály titkár a mult felolvasó-ülés óta történ-tokról a következőket jelenti:

Az október havi felolvasó-ülés jegyzőkönyvének hitele-sítésére Wóznér Ignác tagtárs kéretett fel. — Az állandó körhelyiség eszközzésével a választmány saját kebeléből egy bizottságot küldött ki, mely bizottság iparkodni is fog minél előbb egy kész tervvel a t. havi ülés elé járulni. — A havi ülések élénkítése czéljából a választmány olhata-rozta, hogy a fölolvasások vita tárgyává tétetnek és pedig a fölolvasott dolgozat megjelenése utáni havi ülésen. A vitát a fölolvasó vezeteli bc. — A Grafikai Szemle december végén egy díszes fali-naptárt fog szét küldeni, a 6 kr. bélyegilletéket minden tag fizeti és az a bizalmi férfiak utján küldendő be a szerkesztőségnek. — A farsangban

egy nagyobb szabású mulatság rendezését határozta a választmány, az előleges munkálatokkal a vigalmi bizottság bizatott meg. (L. Vegyesek rovatát.) — A november 30-ával lejárt »Magyar styl« pályázatra egy mű érkezett be, melynek bírálatát először az irodalmi bizottság eszközli. A választmány egyuttal kimondotta, ha esetleg bíráló-bizottsági tag pályázott volna, úgy az tartózkodjék a bírálattól. A pályamű bírálatára 1892. márczius 1-ig elkészítendő és az eredmény a márczius 16-iki ünnepély alkalmával fog kihirdettetni. — A Szentkirályi-jubileum meghívóját a választmány köszönettel vette; Körünket az ünnepélyen az elnök képviselte.

A Körbe beléptek: Szikora János, Szeghő Alajos, Fürtös Armin, Kirman Benő, Somos Árpád, Placssek Ignác, Gibicz Imre, Vagács Mihály, Neuwald Illés, Balogh István.

A Körből kiléptek: Szentgyörgyi Kálmán, Krammer Lipót, Pécsusz Károly. A katonasághoz való bevonulás folytán: Lovász Rezső, Pavlovsky Lajos.

Hátralék miatt töröltettek: Koór József, Balogh József, Babos József, Eisner Géza, Geiringer Béla, Klein Henrik, Lévius Márton, Nagy Zsigmond, Steiner Károly, Wellesz Béla, Kőrösi Imre, Nohál Antal, Stöcklin Nándor, Brüll Lipót, Márton Jenő, Schwarcz Ferencz, Schwarcz Ábrahám, Stroh Lajos, Tieff Sándor, Weisinger Manó.

Pénztári kimutatás 1891. október hóról. Bevétel: Áthozat a múlt hóról 494 frt 56 kr., öt hitelszövetkezeti részvény 25 frt, tagsági járulékokban befolyt 60 frt 30 kr., szinköri utalványok elárusításából 1 frt 13 kr., szakirodalmi alap 482 frt 60 kr., összesen 1063 frt 59 kr. Kiadás: Körhelyiség nov.—febr. negyedévi bérléte 20 frt, apróságokra 1 frt 1 kr., készpénz a hó végén 534 frt 98 kr., öt hitelszövetkezeti részvény 25 frt, szakirodalmi alap 482 frt 60 kr., összesen 1063 frt 59 kr.

E jelentés észrevétel nélkül tudomásul vétetett.

A farsangban rendezendő nagyobb szabású mulatság költségeit a havi ülés megszavazza.

Szakkérdés nem nyújtatott be.

Elnök jelenti, hogy az Évkönyv a karácsonyi ünnepek előtt lesz szétküldve.

A II. fülölvásó ülés napirendje ki lévén merítve, elnök a szíves érdeklődést megköszönve, az ülést berekeszti.

Mult évi április havi számunk teljesen elfogyván, kérjük azon t. olvasóinkat, a kik e számot nélkülözhetik, szíveskedjenek azt a kiadóhivatalnak, a füzet árának megtérítése mellett, keresztkötés alatt rendelkezésére bocsátani.

A kiadóhivatal.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, kiállításaira, körünk tagjai részére kedvezményes árú jegyeket bocsátott rendelkezésünkre. — Ezen kedvezményes jegyek 22 krajczárért állandóan kaphatók *Rencsisovszky* Ferencz pénztárosnál (Részvény-nyomda), *Wözner* Ignác urnál (Athenaeum) és *Steiner* urnál az anyaegylet helyiségében.

December hóban a tagsági illetékeket a következő üzletek küldték be: Athenaeum 8.40, Brózsza 2.—, Deutsch és Czettel 2.—, Franklin 4.90, Hornyánszky 2.40, Légrády —.80, Pallas 4.60, Poldini 2.40, Orsz. Ért. 4.60, Posner 1.60, Neumayer 1.60, Részvény 26.20. — Egyes tagoktól befolyt: Feldmann I. P. —.40, Neufeld Mór —.20, Schornstein Jakab —.60, Link József —.80, Gibicz Imre —.80.

Értesítés. *Kurzweil* Frigyes fényképész (Dorottya-utca 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályából *33%-nyi engedményt ad*, mit azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásul. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnőtteknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt

50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt; 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

Körünk t. tagjai kéretnek, hogy a tagsági illetékeket *pontosan* fizessék a házipénztárnokoknak, s hogy hátralékaikat is törlesszszék. A ki két hónapi illetékekkel hátralékban van, *lapot nem kap*. — Egyszermind a házipénztárosokat is kérjük, hogy a tagsági illetékek behajtásánál szigorúan járjanak el, s hogy az illetékeket a hó 8—10-ig mindenkor szállítsák be *Rencsisovszky F.* pénztárnokhoz (Hold-utca 7.)

A lap szétküldését illető reklamációk *Gelléri Mihály* urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytársaság, Hold-utca 7.) intézendők.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Több nyomdatulajdonos urnak. A Grafikai Szemlét — igéretünkön hiven — díjtalanul küldjük a főnök uraknak; annál kellemebben lep meg, hogy a főnök urak mind többen és többen beküldik az előfizetési díjat, bizonyára azt akarva ez által demonstrálni, hogy zsenge szakirodalmunk fejlesztése szívükön fekszik. Mi köszönettel vesszük a szíves anyagi pártolást s igérvük, hogy annak mérvéhez képest lapunk szellemi tartalmát is fokozatosan emelni, mindenkor kötelességünknek tartandjuk.

K. J. urnak K-r. Cikkje nem való lapunk keretébe s így kéziratát visszavétele iránt szabadon intézkedhetik. Mutatványszámot óhaja szerint küldünk.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdánkenti elárusításával a fővárosban **KUBIN J.** colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, féloldal 7 frt, negyed oldal 4 frt, nyolczad oldal 2 frt 50 kr.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-szori közlésnél 15% engedtetik.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felélős szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

NYOMDA-ELADÁS. Egy 10.000 lelket számláló, gazdag alföldi városban a könyvnyomda, haláleset miatt, szabadkézből *jutányosan* eladó. A nyomda igen szép jövővel bír, a menyenyiben környékét 6—8 vagyonos község, egyenkint 6—7000 lélekkel képezi s a mennyiben a vevő könyvkötészetet rendezne be a nyomda mellé, ez uton szintén szép forgalmat fejleszthetne. Bélyeggel ellátott tudakozódásokra szívesen szolgál felvilágosítással a *Grafikai Szemle szerkesztősége*.

Megjelent		és e lapok kiadóhivatalánál kapható (helyben 60, vidékre 67 kr.) a	
Magyar Nyomdászok			
Évkönyve		1892. ÉVI VII. ÉVFOLYAMA	
Az 1887—1891. évfolyamok ára együttesen megrendelve 2 frt és postaköltség.			

BEIT & PHILIPPI
 Fabrik von schwarzen
 und bunten
BUCH- & STEINDRUCK-FARBEN
 FIRNISSEN.
 „HAMMONIA“ WALZENMASSE.
HAMBURG & STASSFURT.

**HAMBURG
 ÉS
 STASSFURTBAN**

Készít fekete és színes

**KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKEKET
 HAMMONIA HENGERANYAGOT
 KENGZÉKET.**

Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK.

Fóraktár és iroda: BUDAPEST Nagykorona-utca 3.

GANZ ÉS TÁRSA
 VASÖNTŐ
 ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT
 BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMŰTOROK,
 álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel,
 melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó
 ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú
 elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyu-
 godt s egyenletes járás, javítás csak ritkán
 fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és
 könnyen eszközölhető.

TURBINÁK
 a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK
 (közlőművek) és mindennemű építési és
 gépészeti munkák.

Electromos világítási berendezés és
 erőátvitel nagyobb távolságra is, saját
 kipróbált rendszerük szerint. 281. sz.

Fénynyomatok^{tc}
 gyorsajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
 MŰINTÉZETE
 Eperjes

Részülnék:
 Fototypia.
 Autotypia.
 Chemigrafia

Központi iroda:
 Budapest, Károly-körút 22.

Árak jutányosak.
 Minták kívánatra ingyen.

GÉPGYÁROSOK
JEANRENAUD
BÉCS & COMP.
 X. Himbengerstr. 47.

Papírvágó Gépek,
 Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek
 LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,
 Papírlemez- és Carton-Ollók,
 ARANYOZÓ-GÉPEK,
 Könyvgerinczsajtoló- Gépek
 stb. stb.

Budapesti képviselők:
MÜLLER TESTVÉREK
 V. ker., Nagykorona-utca 3.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzesű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legjutányosabbban s pontosan sokszorosítottainak.

Külön berendezés háson kívül fényképfelvétele.

FESTÉKGYÁR

Alapítási év 1845.

Ch. Lorilleux & Cie
Rue Suger 10. PARIS Rue Suger 10.

RAKTÁR BÉCSBEN:
Gutenberg-Haus, Gebrüder Geel
IX., Liechtensteinstrasse Nr. 8.

Könyv-
és könyomda
festőkek

GYÁRAK:
PUTEAUX ÉS NANTERRE.

Telephon 270

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Első Magyar Könyv- és Könyomdai

Festék-Gyár

Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
színes festékek, kenczék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZÍTÉSE.

*

«Patent» gelatin-hengeranyag stb.

A GRAFIKAI SZEMLE
I. (1891.) ÉVFOLYAMÁHOZ
DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK
acézlék és vörös színben megrendelhetők
a kiadóhivatalnál (V., hold-utca 7. sz.)
60 kr-ával. Vidékre 67 kr.

Rust J. H. és Társa
BETÜÖNTÖDÉJEK ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniák és vignetták.
Mérsékelt árak. * Többszörösen kifűntetve. * Szolid kivitel.

CLICHÉKET
FÁBAMETSZVE
KÉSZIT
PUSZTAIPÁL
LEGOLCSÓBB
ÉS
LEGSZEBB
KIVITELBEN
BUDAPEST,
VIKER
SZIV-UTCA 20 SZ.

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I. KOLOWRATHRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.	100 kg Frt kr	Másolófestékek	1 kilo Frt kr	Színes festék.	1 kilo Frt kr	Selyemzöld, süvegben,	1 kilo Frt kr
a) Gyorssajtóknak.		lila, kék, fekete	6	Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat	3
CH Hírlapfesték	52	vörös	8	Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	12
CH	60	Könyvnyomda-festék.		» 2	36	» 1 árnyalat	2
CI	68	Kéni- és gyorssajtóknak.		» 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	6
BIII Könyvfesték	76	Gravirfesték II.	150	Geraniumlak 0	24	» valódi olivzöld	6
BII	84	» I.	2	» 1	20	Ultramarinkék 1 süv.-ben	6
BI Accidensfesték	90	Tollfesték II.	2	» 2	16	» 2 »	4
AIII Illusztráció-festék	120	» I.	3	» 3	12	» 3 porban	2
AII	170	Krétafesték III.	4	Florentini lakk 1	4	Kobaltkék, legfinomabb	40
AI	250	» II.	7	» 2	2	Párisi kék	5
AO Disznyomáshoz	4	Atnyomó festék	10	Rózsaszínű krapplak 1	16	Milori kék világos és sötét	5
AOO	6	Erczyomó festék II.	6	» 2	10	Sepiabarna	4
AOOO	8	» I.	120	Kárminezinóber 3 árnyal.	4	Terra di Sienna	2
		» I.	150	Czinóber-utánzat	2	Mahagonibarna	2
		Kenczék.		Antikármin	8	Kremsi fehér	2
b) Kéni sajtóknak.		Könyv-, kő- és erczenyomáshoz.		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Hófehér	1
CCH Könyvfesték	—(90)	Gyöngye	1	» 2	16	Finom saines festékek	
CCI	1	Középerős	120	» 3	12	kencsében törve, körül-	
BBIII Accidensfesték	120	Erős	140	Chromsárga, vegy. tiszta,	3	belül 25%-al olcsóbbak.	
BBII	160	Aranyfűst-kencze	2	» 4 árnyalat, süvegben	3	Bécsi hengeranyag.	100 kg
BBI	240	Erczyomáshoz	1	Chromsárga, vegy. tiszta,	2	3. sz. Igen szilárd	150
AAIII Illusztrációknak	3			» 4 árnyalat, darabokban	24	» 2. » Szilárd	150
AAII Finom	4			Cadmiumsárga, 2 árnyal.	24	» 3. » Crème	150
AAI Disznyomáshoz	6			Ockersárga, 4 árnyalat	2		
AAO Glacépapír-nyom.	8						

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sconto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

BETÜÖNTŐDE ÉS TÖMÖNTŐDE

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva

FISCHER ÉS MIKA
Budapest, király-utca 83.

Nagy választékot tart a legkülönböztettebb czélszerű és divatos **KÖNYV- ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.**

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ CZINKOGRAFIÁKÉRT BUDAPEST 1885

IV. HAVANI UTCZA 18. SZ. 1. ÉS EMELETEN

Fényképezési műintézet

Fényképezési műintézet

IV. HAVANI UTCZA 18. SZ. 1. ÉS EMELETEN

Elvállal mindenemü fényképek febrteleket, többzáróútszereket gépek

NÜ. 1885. máj. és júniusig tartól. 1. sz. 1.

PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPIA, FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT BUDAPEST 1885

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT BUDAPEST 1885

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT BUDAPEST 1885

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT BUDAPEST 1885

A FRANKFURTI FLINSCH-FÉLE BETÜÖNTŐDE VEZÉRKÉPVISELŐSÉGE.

Állandó nagy raktár gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

NYOMDAI SZAKÜZLET

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Nyomdai berendezések jutányos áron gyorsan eszközöltetnek.

SAJÁT KÉSZITMÉNYEINK: Névjegy-, eljegyzési-, esketési és minden e szakba vágó kártyák a legváltozatosabb kivitelben.

HUBER MIHÁLY
MÜNCHENI KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRÁNAK RAKTÁRA.

BUDAPEST
AKADÉMIA-UTCZA 6.

Galvanoplastika.

Tömöntőde.

ELSŐ MAGYAR
BETÜÖNTŐDE
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

Budapest, VI. ker., Dessewffy-utcza 32., saját házában.

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Czirirásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

és egyéb nyomdai fölszerelvényekben.

EGÉSZ

NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganosittatnak.

Nyiregyháza. Jóba Elek. Ébredjünk! nyomdája. Piringer János. »Szabolcsmegyei Közl.«	Putnok. Gaertner Ignác.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szerencs. Simon J.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Rósvény-nyomda.
Nyitra. Neugebauer Anna. Reichele Lipót. Schempek és Huszár.	Resicza. Eisler József. »Reschitzzer Zeitung«.	Szakolcza. Skarnitzl örökösei.	Szigetvár. Schlesinger J.	Ujpest. Kaczander és Fuchs.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Rimaszombat. Náray J. A. Rábely Miklós.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szíkes Antal. Sápszky János	Szilágy-Somlyó. Bülönyi Sándor. Morvai J.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Fürst, Weinberger és Reitzer. Miletics Szvetozár Pajevics Arzén. Popovics testvérek Pavlovics és Jociés
Oroszáza. Magyar A. M. Veres Lajos. Altstadter M. J.	Rózsahegy. Salva Károly.	Szász-Régen. Burghard R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Híradó.	Ungvár. Fésüs József. Gellisz Miksa. »Kelele« nyomdája. Polacek Miksa.
Ó-Beese. Löwy Lajos.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábrriel A. Kramer M. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk fiók nyomdája.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Sárvár. Jakoby Balint.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda.	Tapolcaza. Löwy B.	Vác. Mayer Sandor.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	S.-A.-Ujhely. »Zemléne« nyomdája. Löwy Adolf. Landesmann es társa.	Szatmár-Németi. Melnár J., Nagy L. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tasnád. Turóczy Zsigmond.	Vág-Ujhely. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Márk.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szeged. Bába Sandor. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Várnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab. Kopasz J. özvegye.	Versecz. Wettl és Veronits. Kirchner J. özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pancsova. Beck Imre. Jovanovics Testvérek. Koszanics és Popovics. Wittigschlager C.	Segesvár. Jördens Testvérek. Horoth Frigyes.	Szeghalom. Ifj. Kiss Ferencz.	Temesvár. Csanádmegyei nyomda. Délmagyarországi szövetségi nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. »Posaune« nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Oberländer H.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda. Schossberger G. L.	Sepső-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Szegzárd. Báter János. Ujlalussy Lajos.	Tisza-Füred. Lőw Samu.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taisz József.	Siklós. Löwy Miksa.	Székelyhid. Ember Gyula. Kohn Sámuel.	Tolna. Selly József.	Zenta. Schwartz Sándor. Klenóczy és Biró. Biró János.
Pécska. Ruber István.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Székely-Udvarhely. Becsek D.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zilah. Seres Samu.
Perjámos. Pirkmayer K.	Sopron. Breiner E. Littfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Székesfejérvár. Márián Gy. »Pannonia« nyomdatárs. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fáni.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zólyom. Nádossy G.
Pozsony. Angermayer K. Brég János. Alkalay Adolf. Löwy Dávid. Stampfel, Eder es társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Stájerlak. Rose V.	Szentes. Balázsovics Norbert. Sima Ferencz. Stark Nándor.	Topolya. Schwarz M.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
	Sümege. Nobel Ignác.	Szenicz. Beco János és Tsa.	Torda. Pollak Móricz.	Zombolya. Kaufmann F.
	Szabadka. Bittermann J. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Kardos F. Vanecsek László.	Szered. Sternér Dávid.	Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zsolna. Áldori Manó.
			Trencsén. Gansl Lipót. Skarnitzl Fr.	

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Hlok. Wortmann A.	Petrinja. Pirnat A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stiller J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Lostinčar.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumić Szilard.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlóca. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Preitner J. N.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker H.	Vukovár. Jancsik E. Kiefer N.	Zsid. Maukovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schafler Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumić K. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schiebel A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédek egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Schlenker Samu; számvivő Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhl-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: *Arad:* Elnök: Varga József; pénztárnok: Lövey Nándor. *Brassó:* Elnök: Goldschmidt Viktor; pénztárnok: Merkl János. *Debreczen:* Elnök: Vértesi Arnold; pénztárnok: Török Ferencz. *Győr:* Elnök: Nagy Kálmán; pénztárnok: Fekete Ferencz. *Kassa:* Eln.: Rósa Vikt.; pénztárn.: Nagy Sándor. *Kolozsvár:* Elnök: Ajtai K. Albert; pénztárnok: Gombos Ferencz. *Nagy-Várad:* Elnök: Lang József; pénztárnok: Boncz Tivadár. *Pécs:* Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsek J. *Pozsony:* Elnök: Kalteis J.; pénztárnok: Dirmejer Nándor. *Szeged:* Elnök: Várnai L.; pénztárnok: Popovics Bazil. *Temesvár:* Elnök: Homa József; pénztárnok: Mangold Sándor.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Kleinmann Frigyes (Brózsza Ottó könyvnyomdája, váci-körút 17).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékony-sági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre.

Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., váci-körút 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Sittó József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Elnök: Kleinmann Frigyes (Brózsza Ottó könyvnyomdája, váci-körút 17. sz.).

»Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomda-részvénytárs.)

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

A nagyszabeni könyvnyomdászok egylete.

Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografičko druztvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timot István (Részvénynyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Kaspar Ferencz. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly. Egyleti helyiség: Prága, Smečkágasse 26.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (Wimmer-féle könyvnyomda). Linzben.

Gálcorság. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Mindkét egyletnek elnöke: Szyjewszi András, I. egyesületi nyomda. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopiscev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Breskvar L. (Blasnik-féle könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klíma Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyező-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Kiesel-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Polheim Károly (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- és kőnyomdászok és rajzoló egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Dlabaczek Károly, Salzgasse 31. l.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Boekdrukkersbond.). Elnök: Fleurmann L.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko druzstvo.) Elnök: Čolakow Tódor, »Državen Vestnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordingss Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxembourg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Société typographique luxembourgeoise.) Eln.: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olassország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Rígában. A levelek Wagner Józsefhez, Hacker-féle nyomda, ezimzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdai munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájcei nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Frank-Lyemann Jean Fluntern-Zürichben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában.

Svédország. Svenska Typografförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milan J. Ilić, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állnak velünk kölcsönösségben.